

NEPĒRC UN NETIRGO!

Pasaulē konstatētas apmēram 35 000 orhideju sugu. Latvijā savvaļā aug 32 sugas, no tām 26 ierakstītas Latvijas Sarkanajā grāmatā.

Kāpēc orhidejas ir tik īpašas un aizsargājamas?

● Skaistules valsts aizsardzībā

Orhideju ziedu forma, krāsa un dažreiz arī smarža ir tik krāšņa un reizē arī noslēpumaina, ka ir liels kārdinājums šādus augus plūkt vai stādīt dārzā. Abu šo darbību rezultātā orhidejas ir apdraudētas un, lai to novērstu, katru orhidejas stādu aizsargā valsts likumdošana un starptautisko tirdzniecību aizliedz konvencija par starptautisko tirdzniecību ar apdraudētajām savvaļas dzīvnieku un augu sugām (CITES).

● 20 gadi līdz ziedam

Orhidejas ir pārsteidzošas ar savu ļoti ilgo attīstības ciklu no sēklas līdz ziedošiem augiem. Dažām retajām sugām jāaug gandrīz 20 gadi, lai pirmo reizi uzziēdētu! Ziediem noziedot, pogaļā attīstās līdz 18 000 putekļveida sēklu, ko izplata vējš. Tās ir vismazākās sēklas visā augu valstī (sver 0,001 mg).

● Draudzība ar sēnēm

Orhidejas ir tropu un subtropu augi. Tikai retas sugas savā evolūcijas ceļā ir pielāgojušās dzīvei skarbajos ziemeļu apstākļos. Tādēļ nav nekāds brīnums, ka no miljoniem sēklu, kas nogatavojas vienā ziedkopā, līdz ziedēšanai attīstās labi ja viens augs. Lielākā daļa sēklu aiziet bojā neuzdīgšot vai uzreiz pēc uzdīgšanas, ja substrātā nav noteikta mikroskopisko sēņu suga, ar kuru sēkla veido simbiotiskas attiecības. Sēne apgādā dīgļi ar cukuriem un minerālvielām, līdz tas pats ir spējīgs veidot barības vielas fotosintēzes ceļā.

Lai varētu augt orhidejas, augšanas apstākļiem ilgstoši ir jābūt nemainīgiem. Pat ja tikai viens no apstākļiem (augšnes ķīmiskais sastāvs, gruntsūdeņu līmenis, apsaimniekošanas veids utt.) mainās, ir apdraudēta orhideju attīstība.

Kāpēc orhidejas nedrīkst plūkt vai pārstādīt dārzā?

- plūcot var izkustināt augsnē sakneni vai gumus, kā rezultātā augs aiziet bojā;
- Latvijas klimatiskie apstākļi ir ļoti skarbi orhideju attīstībai no sēklām, tādēļ orhidejas vairojas galvenokārt ar sakneņiem vai gumiem;
- noplūcot ziedus, auga sēklas neattīstās. Savukārt sēklu trūkums kavē augu izplatību tālākā apkārtnē, kā arī kavē gēnu apmaiņu;
- orhideju pārstādīšana dārzā ir ne tikai pretlikumīga, bet arī bezjēdzīga rīcība. Lai orhidejas augtu dārzā, tām vajag savvaļas apstākļiem identisku vidi.

Kas vēl var ietekmēt orhideju izzušanu?

- Pļavu mehāniska pārveide
Uzaršana, augšnes virskārtas irdināšana iznīcina trauslās orhideju pazemes daļas.
- Pļaušana
Pirms sēklu nogatavošanās auga barības vielas ir koncentrētas virszemes daļās. Ja tās nopļauj, augs vairāku sezonu laikā novājinās.
- Kāpu pastiprināta izbradāšana un izbraukāšana
- Kūlas dedzināšana un pļavu mēslošana
Cieš jaunie stādi, kas attīstās augšnes virsējā slānī. Izmainās augšnes ķīmisko elementu sastāvs, kā rezultātā iet bojā auga pazemes daļas un mikroskopiskas sēnes, ar kurām augs veido simbiotiskas attiecības (mikorizu).

Dzeltenā dzegužkurpīte
Cyprinedium calceolus

Stāvlapu dzegužpirkstīte
Dactylorhiza incarnata

Smaržīgā naktsvijole
Platanthera bifolia

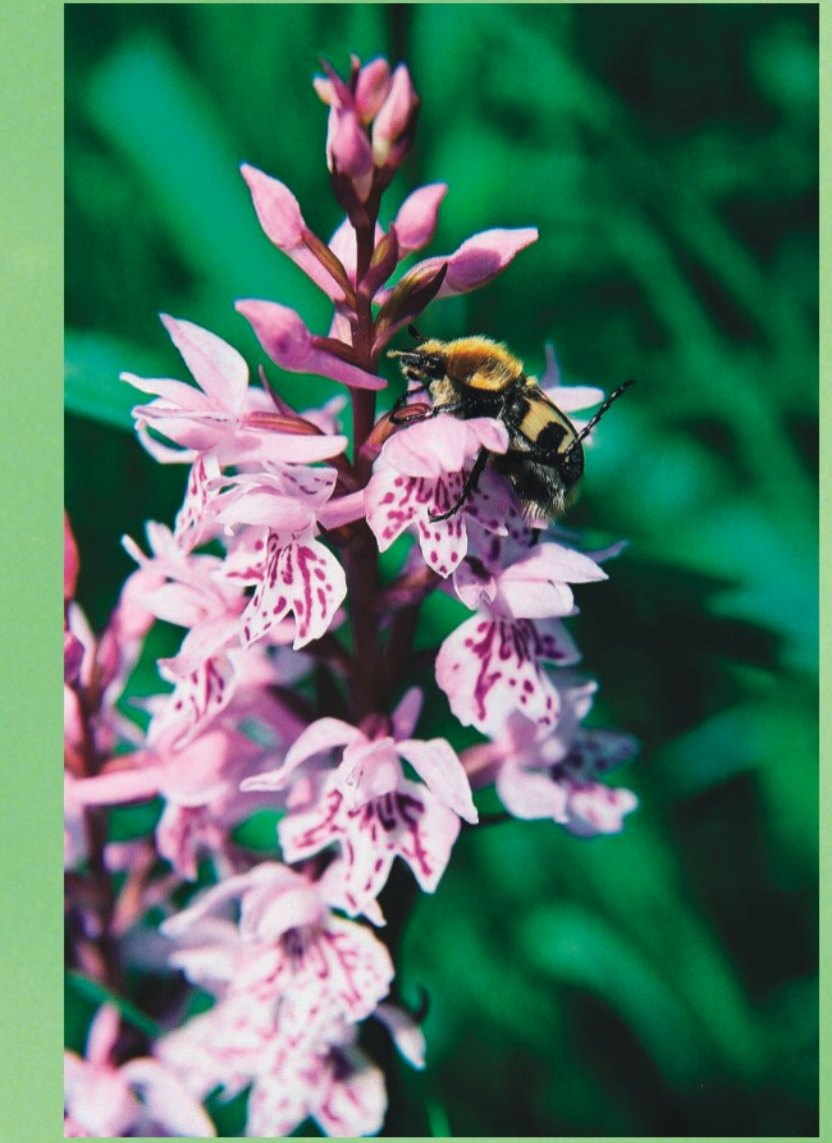
Plankumainā dzegužpirkstīte
Dactylorhiza maculata

Smaržīgā naktsvijole
Platanthera bifolia

Bruņcepuru dzegužpuķe
Orchis militaris

Fuksa dzegužpirkstīte
Dactylorhiza fuchsii

Baltijas dzegužpirkstīte
Dactylorhiza baltica

Odu gimnadēnija
Gymnadenia conopsea

Baltijas dzegužpirkstīte
Dactylorhiza baltica

Fuksa dzegužpirkstīte
(baltziedu forma) *Dactylorhiza fuchsii f. alba*

Iedzeltenā dzegužpirkstīte
Dactylorhiza ochroleuca

Sarkanā cefalantēra
Cephalanthera rubra

Tumšsarkanā dzeguzene
Epipactis atrorubens

**NEPIEĻAUSIM,
ka no mūsu zemes izzūd šie
brīnumainie augi – orhidejas!**

Dabas
aizsardzības
pārvalde
www.dap.gov.lv

Latvijas
vides
aizsardzības
fonds